ט' - י"ז כסלו תשפ"ז ערכין ב' - י' | שנה שש עשרה

מחודדים

ת"ר ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפיך (קידושין ל.)

סיכומי דף היומי

מערכת: 073-249-0403
m@sdaf.co.il

לע"נ
הגה"ח ר' **פינחס רוזנבוים** זצ"ל
נלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליון
485-486

דבר המערכת לתחילת מסכת ערכין

בשמחה ובהודאה להשם יתברך אנו זוכים לחתום את מסכת בכורות ולפתוח את מסכת ערכין. עוד מסכת מצטרפת לאוצרם של לומדי הדף היומי, ועמה ימים של קביעות, עמל והתמדה. בפתח המסכת החדשה נבקש להתבונן ביסוד העולה מסוגיית הפתיחה, ויש בו חיזוק לדרך כולה.

"הכל מעריכין ונערכין", פותחת המשנה. הגמרא מבארת כי בכלל זה גם "מנוול ומוכה שחין": אף מי שאין לו שווי לעניין נדרי דמים, נכלל בדין ערכין, ויש לו ערך שקצבה התורה. הדבר נלמד מן המילה "נפשות", וכמו שמפרש רש"י: "כל שהוא נפש" (ערכין דף ב' ע"א).

בדרך המוסר, יש כאן לימוד גדול על המבט שבו ראוי להביט באדם. אנו פוגשים אנשים בשעות שונות של חייהם: בשעת הצלחה ובשעת קושי, כשהם מלאי כוחות וכשהם מתקשים לעמוד על רגליהם. לעיתים החולשה הנראית לעין מסתירה מאיתנו עולם שלם של רצון טוב, התמודדות ומעלות. מסכת ערכין יכולה לעורר אותנו לזכור כי גם בשעת חולשתו של אדם, ערכו עומד בעינו.

חז"ל הורו לנו: "אל תהי בז לכל אדם... שאין לך אדם שאין לו שעה" (אבות פרק ד', משנה ג'). כמה זהירות נדרשת קודם שחורצים דעה על הזולת, וכמה טוב יכולה לפעול מילה של הערכה. לפעמים דווקא האמון שאנו נותנים באדם מסייע לו לגלות מחדש את הכוחות הטמונים בו.

והדברים אמורים גם כלפי עצמנו, ובייחוד בדרך לימוד התורה.

בשיעור הדף היומי יושבים זה לצד זה לומדים שונים. האחד מבין במהירות וזוכר היטב, וחברו זקוק להסבר נוסף ולחזרה. יש המגיע לשיעור בדעה צלולה, ויש הנאבק בעייפות לאחר יום עמוס. כל אחד מביא עמו אל הגמרא את כוחותיו ואת ניסיונותיו, וכל אחד זוכה לקנות בה את חלקו.

לעיתים אדם מביט במה שעדיין אינו יודע, ושוכח להעריך את הדרך שכבר עשה. את הזמן שפינה ללימוד, את הסוגיה שהתאמץ להבין, את הפעם שבה שב אל הגמרא למרות הקושי. חז"ל לימדונו: "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים" (מנחות דף ק"י - ע"א). גם המאמץ השקט, שאיש מן היושבים סביבו אינו מכיר, יקר לפני הקדוש ברוך הוא.

סיום מסכת הוא הזדמנות להכיר בערכה של ההתמדה הזאת. דף הצטרף לדף, חזרה לחזרה, והנה זכינו להשלים מסכת. גם בימים שבהם ההתקדמות כמעט לא הורגשה, נבנה והלך קניין של תורה.

עם פתיחת מסכת ערכין, נקבל על עצמנו להוסיף בהערכת הזולת ובהכרת הטוב על חלקנו בתורה. נעניק לחבר מילה מחזקת, נעודד לומד שמתקשה, וניגש גם אנחנו אל הדף הבא מתוך אמונה בכוחות שהקב"ה נתן בנו.

הדרן עלך מסכת בכורות. ובעזרת השם, נפתח מסכת ערכין בלב המכיר בערכו של כל אדם וביקרה של כל התקדמות בתורה.

בברכת חיזוק והתמדה

מערכת "מחודדים"

מסכת ערכין

ערכין דף ב'. יום ה' פרשת ויצא - ט' כסלו תשפ"ז

פרק ראשון - הכל מעריכין

דף ב' - ע"א

משנה: כהן לוי וישראל, נשים ועבדים - מעריכים ונערכים, נודרים ונידרים. הכל מעריכין - לרבות מופלא הסמוך לאיש. הכל נערכין - לרבות גם מי שאין לו שווי כסף כמנוול ומוכה שחין, כיון שנאמר בערכין 'נפשת' כל שהו. הכל נידרין - לרבות פחות מבן חודש.

טומטום ואנדרוגינוס - נודרים ונידרים ומעריכים, ולא נערכים, שאינו נערך רק הזכר בוודאי ונקבה ודאית. **חרש שוטה וקטן** - נידרים ונערכים, ולא נודרים ומעריכים מפני שאין בהם דעת.

תמורה וסמיכה ביורש (שהפריש אביו קרבן ולא הספיק להקריב עד שמת) - **לחכמים:** סומך ומימר, שנאמר 'המר ימיר' לרבות יורש, ולומדים סוף הקדש מתחילת הקדש, מה תחילת הקדש יורש מימר גם בסוף הקדש יורש סומך. **לרבי יהודה:** אינו סומך ומימר, שנאמר 'קרבנו' ולא קרבן אביו, ולומד תחילת הקדש מסוף הקדש, מה סוף הקדש יורש אינו סומך גם בתחילת הקדש יורש אינו מימר.

נאמר 'קרבנו' בשלמים 3 פעמים - **לחכמים:** 1 - למעט קרבן גוי מסמיכה, 2 - למעט קרבן חבירו מסמיכה, 3 - לרבות שאם הביאו 5 אנשים קרבן אחת בשותפות צריכים כולם לסמוך עליו. **לרבי יהודה:** קרבנו שלישי בא למעט יורש, ואינו מרבה כל בעלי שותפים לסמיכה, ומספיק שאחד סומך בשביל כולם. או שממעט גוי וקרבן חבירו מפסוק אחת.

דף ב' - ע"ב

אשה בתמורה: יכולה להמיר, שנאמר 'ואם המר ימיר' לרבות אשה, **לרבי יהודה:** לומדים מהנאמר 'המר ימיר', **לחכמים:** לומדים מהנאמר 'ואם'.

כולם חייבים בסוכה - לרבות קטן שאינו צריך לאמו. **כולם חייבים בלולב** - לרבות קטן היודע לנענע. **כולם חייבים בציצית** - לרבות קטן היודע להתעטף. **כולם חייבים בתפילין** - לרבות קטן היודע לשמור תפלין.

חיוב ראיה:

בחצי עבד וחצי בן חורין - יש אומרים: שחייב, **לרבינא:** פטור. למשנה אחרונה שכופים לרבו ועושה אותו בן חורין - כולם מודים שחייב.

צולע ביום ראשון ונתרפא בשני - לסובר ששבעת הימים הם תשלומים זה לזה: חייב. לסובר שכולם תשלומים לראשון: פטור.

סומא באחת מעיניו - יש אומרים: שחייב בראיה, **לרבי יהודה:** פטור מראייה, שנאמר 'יראה יראה', כשם שבא השם לראות בשתי עיניים, כן צריך האדם לירא בשתי עיניו.

חצי עבד וחצי בן חורין - לבית הלל: עובד לרבו יום אחד ועובד את עצמו יום אחד. **לבית שמאי:** מפני תיקון העולם כופים את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמים, משום שאינו יכול להינשא לשפחה ולבת חורין, ואינו יכול לבטל שנברא העולם רק לפריה ורביה שנאמר 'לא תוהו בראה לשבת יצרה'. וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי.

ערכין דף ג'. יום ו' פרשת ויצא - י' כסלו תשפ"ז

דף ג' - ע"א

כולם חייבים בתקיעת שופר - לרבות קטן שהגיע לחינוך. **כולם חייבים במקרא מגילה וכשרים לקרותה** - לרבות נשים שחייבות במקרא מגילה, שגם הם היו באותו הנס. **כולם חייבים בזימון** - לרבות שנשים מזמנות לעצמם, ועבדים מזמנים לעצמם. **הכל מצטרפים לזימון** - לרבות קטן היודע למי מברכים.

כולם מטמאים בזיבה - לרבות תינוק בן יומו. **לרבי יהודה:** שנאמר 'איש איש' לרבות תינוק בן יום אחד, **לרבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה:** שנאמר 'והזב את זובו לזכר ולנקבה', 'לזכר' כל שהוא זכר בין קטן ובין גדול, 'לנקבה' כל שהיא נקבה בין קטנה ובין גדולה. **כולם מטמאים בטמא מת** - לרבות קטן, שנאמר 'ועל הנפשות אשר היו שם', אבל אם נכנס למקדש אינו חייב כרת, שנאמר 'איש'. **כולם מטמאים בנגעים** - לרבות קטן, שנאמר 'אדם כי יהיה בעור בשרו'. והנאמר 'איש צרוע' בא למעט אשה מפריעה ופרימה.

כולם כשרים לראות נגעים - לרבות מי שאינו בקי בהם ובשמותיהם באופן כשסבירים לו הלכות נגעים מבין. אבל אם אינו מבין - אינו רואה. **כולם כשרים לקדש מים חיים באפר**

חטאת – חוץ מחרש שוטה וקטן, **לרבי יהודה:** כשר בקטן, ופסול באשה ואנדרוגינוס. **כולם כשרים להזות מי חטאת** – לרבות הזאת ערל שכשירה.

כולם שוחטים – לרבות כותי, וישראל מומר.

דף ג' – ע"ב

ישוב ארץ ישראל: א. מעלים הכל לארץ ישראל – וגם עבדים, ואפילו מנוה יפה לנוה רעה. **ב.** אין מוציאים הכל – לרבות עבד שברח מחוץ לארץ. **ג.** מעלים הכל לירושלים – לרבות מנוה יפה לנוה רעה. **ד.** אין מוציאים הכל – לרבות מנוה הרעה לנוה היפה.

חייבים כהנים לוים וישראלים:

בסוכה – שהיה צד לפטור כהנים משום 'תשבו' ודרשו כעין תדורו, ומה דירה איש ואשתו גם סוכה איש ואשתו, וכהנים משום שהם בני עבודה ואינם יכולים להיות ביחד בחג לא יתחייבו בסוכה, קא משמע לן שפטורים מסוכה רק ביום בשעת עבודה, ובלילה שאינו שעת עבודה – חייבים. וכהולכי דרכים ביום, שפטורים מסוכה ביום וחייבים בלילה.

בציצית – שהיה צד לפטור כהנים שנאמר משום שנאמר 'לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך', ומשום שמותר להם כלאיים לא יתחייבו בציצית, קא משמע לן שחייבים שהותר להם כלאיים רק בשעת עבודה.

בתפילין – שהיה צד לפטור כהנים, ולדרוש היקש שנאמר 'וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עינך', שכל שישנו בתפילין של יד ישנו בתפילין של ראש, והרי כהנים אינם בתפילין של יד שנאמר 'ולבש על בשרו' שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו, קא משמע לן שתפילין של יד ושל ראש אינם מעכבים זה את זה. ותפילין של ראש אינו חוצץ במצנפת – ששערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין.

בתקיעת שופר – שהיה צד לפטור כהנים משום ששוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, וכהנים שאינם במצות יובל שהרי מוכרים לעולם אינם במצות ראש השנה, קא משמע לן שחייבים, שאף על פי שאינם בדין השמטת קרקע, ישנם בהשמטת כספים ובשילוח עבדים.

ערכין דף ד. יום שב"ק פרשת ויצא – י"א כסלו תשפ"ז

דף ד' – ע"א

כולם חייבים במקרא מגילה, כהנים - בעבודתם, לוים - בדוכנם, ישראל - במעמדם, מבטלים עבודה לשמוע מקרא מגילה.

כולם חייבים בזימון (כהנים לוים וישראלים) – וגם אוכל קדשים שהוא לכפרה, משום שנאמר 'ואכלת ושבעת' כל שישנו בשביעה. **כולם מצטרפים לזימון** – וגם אם אכלו כהנים תרומה וקדשים, וזר אכל חולין שאינו יכול לאכול מכהן, כיון שהכהן יכול לאכול מהזר – מצטרפים.

כולם מעריכים – שהיה צד לפטור כהנים מהנאמר 'והעמידו לפני הכהן', ולא כהן לפני כהן.

כהנים במחצית השקל – לבן בוכרי: כהן ששוקל אינו חוטא, והגם שפטורים, אין בזה משום מכניס חולין בעזרה, משום שמוסרם הכהן לציבור. **לרבן יוחנן בן זכאי:** חייבים במחצית השקל וכל שאינו שוקל הוא חוטא, והכהנים היו דורשים מעצמם לפטור, משום שמנחת כהן אינו נאכל, ואם יביאו עומר ושתי הלחם ולחם הפנים משקליהם, יהיה אסור באכילה.

שיעור הפחות בערכין – כל ערכין שמעריך לא יהא פחות מסלע, וגם עני שנידון בהישג יד לא יתן פחות מסלע, שנאמר 'וכל ערכך יהיה בשקל הקדש'.

דף ד' – ע"ב

האומר הרי עלי ערך - (ערך סתום עלי, שלא אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי) – נותן כפחות שבערכין והוא 3 שקלים, ולא 50 שקלים שהוא מרובה שבערכין, שהרי תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת. ואין יכול להביא שקל, שלא נאמר 'וכל ערכך יהיה בשקל הקודש' רק לעניין הישג יד, אבל ערך קצוב אינו מועט משיעור 3 שקלים. ונחלקו בשיטת רבה בר אבוה אם נידון בהישג יד - יש אומרים: שאינו נידון בהישג יד, וגם אם אין ידו משגת 3 שקלים נותן 3 שקלים, שכאילו פירש הרי עלי 3 שקלים. ויש אומרים: שנידון בהישג יד, ואינו כמפרש הרי עלי 3 שקלים.

אמר ערך ידי עלי – לא אמר כלום, שנאמר 'בערכך' ערך כולו הוא נותן ולא ערך איברים. **אמר ערך ראשי או ערך כבידי עלי** – משום שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו, שנאמר 'נפשות'.

ערך למת ולגוסס - אין ערך, שנאמר 'והעמיד והעריך', כל ששייך בהעמדה שייך בהערכה, וכל שאינו בהעמדה אינו בהערכה.

נאמר 'נפשת'

ללמד, בין אחד שהעריך אחד ובין אחד שהעריך מאה, נותן לפי מה שהעריך.

ללמד, בין איש שהעריך איש או אשה, ובין אשה שהעריכה איש או אשה, נותן לפי מה שהעריך.

ללמד, שיש ערך למנוול ומוכה שחין, אף על פי שאין לו דמים, שנאמר 'נפשות'.

ערך לטומטום ואנדרוגינוס - אין להם ערך שנאמר 'והיה ערכך הזכר' ולא טומטום ואנדרוגינוס. יכול שאינם בערך איש אבל יהיו בערך אשה? תלמוד לומר 'והיה ערכך הזכר ואם נקבה היא', זכר ודאי ונקבה ודאית, ולא טומטום ואנדרוגינוס. אבל יש להם דמים, שלא יהא רק כאומר דמי דקל עלי. ואם הקדיש דמיו לבדק הבית, נידון כולו אחר אבר אחד שכבודו תלוי בו, שאם אמר דמי ראשו עלי נותן דמי כולו, ואף על פי שאינו בערכין, שנאמר 'והיה ערכך' לרבות טומטום ואנדרוגינוס.

האומר ראש עבד זה הקדש – הוא והקדש שותפים בו. **ראש עבד מכור לך** – דנים ביניהם כמה שווה ויחלוקו דמיו. **ראש חמור זה הקדש** – הוא והקדש שותפים בו. **ראש חמור מכור לך** – דנים ביניהם כמה שווה ויחלוקו דמיו. **ראש פרה מכור לך** – מכר רק ראש הפרה. **אמר ראש פרה הקדש** - לדמי עולה: יש להקדש רק ראשה, משום שראש פרה נמכר בבית המטבחיים, ולא ראש חמור או עבד. הקדיש לבדק הבית: נדון בכבודו, מכיון שהוא אבר שכבודו תלוי בו כולו קדוש.

ערכין דף ה'. יום א' פרשת וישלח – י"ב כסלו תשפ"ז

דף ה' – ע"א

האומר רגלה של זו עולה – לרבי מאיר ורבי יהודה: אין כולה עולה, שנאמר 'כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש', ממנו קודש ולא כולה קודש, ולא תצא לחולין, שנאמר 'יהיה' בהוייתה תהא, ותימכר לצורכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר שבה. **לרבי יוסי ורבי שמעון:** כולה עולה, שנאמר 'כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש' לרבות כולה. **הקדיש אבר שהנשמה תלויה בו** – לדברי הכל כולה קודש. וכל זה כשהקדיש את הבהמה עצמה בקדושת הגוף, אבל אם הקדישה לדמי עולה, אין כולה קודש (לעיל דף ד:).

הקדיש זכר לדמי עולה – קדוש קדושת הגוף. **הקדיש אבר ממנו** – אם הוא תם: הסתפק רבה אם אומרים מיגו שקדוש אבר אחד לדמיו קדוש לגופו, ומיגו שקדוש אבר אחד קדוש כולו, או שאין אומרים פעמיים מיגו? אם הוא בעל מום: אין כולו קדוש.

האומר דמי ראשי לגבי מזבח – הסתפק רבה אם נידון בכבודו משום שלא מצאנו בדמים שאינו נידון בכבודו, או שאינו נדון לפי שלא מצאנו לגבי מזבח שנידון בכבודו? ופשט מברייתא שאינו נידון.

האומר ערכי עלי לגבי מזבח – הסתפק רבא אם נידון בהישג יד, שאם אין ידו משגת ליתן דמי ערכו נותן כפי אשר תשיג ידו, שלא מצאנו בערכין מי שאין נידון בהישג יד, או שאינו נידון, שלא מצאנו לגבי מזבח שיהא נפדה רק בשווי?.

הקדיש שדה אחוזה לגבי מזבח – הסתפק רב אשי אם נפדה בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף כשאר שדה אחוזה, או שמא לא מצאנו לעניין מזבח שיהא נפדה רק בשווי.

דף ה' - ע"ב

משנה: פחות מבן חודש – נידר ולא נערך.

המעריך פחות מבן חודש – לרבי מאיר: נותן דמיו, שאין אדם מוציא דבריו לבטלה, ויודע שאין ערכין לפחות מבן חודש, וגמר ואמר לשם דמים. **לחכמים:** לא אמר כלום, שמוציא אדם דבריו לבטלה.

האומר ערך כלי עלי – דינו כמעריך פחות מבן חודש, **לרבי מאיר:** נותן דמים, וכדבריו פסק רב גידל בשם רב. **לחכמים:** לא אמר כלום.

אמר דמי בהמת חבירי עלי – לרבי מאיר נותן דמיה, וכדבריו פסק רב. **אמר הרי זו עולה** – לא אמר כלום.

משנה: ערך גוי – לרבי מאיר: נערך אבל לא מעריך, שנאמר 'בני ישראל' למעט גוי, ונאמר 'איש' ומרבה גוי, לרבי מאיר מרבים אותו להיות נערך, שהרי ריבה הכתוב בנערכים יותר ממעריכים, שחרש שוטה וקטן נערכים ולא מעריכים, 'לרבא' מסתבר דין רבי מאיר יותר מרבי יהודה – שנאמר 'לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו'. **לרבי יהודה:** מעריך ולא נערך, שריבה הכתוב במעריכים יותר מנערכים, שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים ולא נערכים, 'לרבא' טעם רבי יהודה מסתבר שמדמה לטומטום ואנדרוגינוס שהם בני דיעה, ולא טעם של רבי מאיר שמדמה לחרש שוטה וקטן שאינם בני דיעה. 'וסבר **אביימי**' שערכו נגנז, שנאמר 'לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו'. ונדחו דבריו, שהרי קדשי בדק הבית של גוי מועלים בהם, ואם הוא נגנז לא היו מועלים בו, רק נותנים אותו לבדק הבית. ומה שלא נתנו לגויים לבנות בית המקדש הוא משום רפיון ידים, שהיו מתכוונים שלא לטובה רק שיסמכו גם עליהם וישמעו לעצתם, והם יאחרו הבניין עד שיבקשו מכורש שלא לבנותו.

נדר גוי – נודרים ונידרים לדברי כולם.

מעילה בקדשי גוי - בקדשי מזבח: אין מועלים, בקדשי בדק הבית שלהם: מועלים.

ערכין דף ו'. יום ב' פרשת וישלח - י"ג כסלו תשפ"ז

דף ו' – ע"א

גוי הנודר לבדק הבית – בתחילת הבניין: אין מקבלים ממנו גם מים ומלח שמא לרפיון ידים מכווין, ורק מכורש לקחו גם בתחילת הבניין משום שהמלכות אינה חוזרת מדבריה. בסוף הבניין: אם הוא דבר מסוים כמו אמה מברזל שעשוי לגרש עורבים – אין מקבלים ממנו, שגנאי הוא, ועוד שמתפארים בו. אם הוא דבר שאינו מסוים – מקבלים ממנו.

גוי שהפריש תרומה: בודקים אותו, אם אמר הפרשתי בדעת ישראל כלומר שלמקום שתרומת ישראל הולכת ילך זו – ינתן לכהן. ואם לא - טעונה גניזה ואסורה בהנאה, שמא בליבו לשמים, והקדש בזמן הזה אסור בהנאה.

גוי שנדב קורה וכתוב עליה שם: בודקים אותו, אם אמר הפרשתי בדעת ישראל – יחתוך רק מקום השם ויגנוז החתיכה, וישתמש במותר ויבנה בבית הכנסת. ואם לא – גם אם לא כתוב עליה שם טעונה גניזה, שמא בליבו לשמים. וכן אם היה כתוב שם על ידות הכלים ועל כרעי המטה, חותך מקום השם וגונזו.

שינוי בצדקה – אמר סלע זו לצדקה: מותר לשנות ולאחר זמן ישלם, בין לעצמו ובין להלוות לאחר, למסקנא: אין חילוק אם אמר הרי עלי או הרי זו - ומותר לשנותה בכל אופן, ורק עד שלא באה לידי גבאי: מותר לשנותה. באה לידי גבאי: אסור לשנותה, ורק רבי ינאי שהיה גבאי צדקה, ולוה ממעות הצדקה שהגיע לידו ופרע, משום שיש ריווח לעניים באופן שלוה מהם, שיכפה לציבור לתת צדקה.

בל תאחר בצדקה – יש לאו בל תאחר, ואינה כהקדש - שהרי בהקדש אסור להשתמש, ובצדקה מותר להשתמש ולשלם אחרת.

דף ו' – ע"ב

נדבה מנורה ונר לבית הכנסת - מישראל: אסור לשנותה לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מותר. **נדבת גוי:** עד שלא נשתקע שם בעליה - אסור לשנות גם לדבר מצוה, שהגוי צועק למה שניתם ממה שנתתי. נשתקע שם בעליה - מותר לשנות לדבר מצוה. **גוי סוחר ומחזר בעריות שאינו מצוי בעיר - יש אומרים:** שמותר לשנות (גם אם לא נשתקע שם בעליה), ויש אומרים: שאסור, כיון שבא לפעמים.

משנה: הגוסס: נודר ומעריך ומקדיש, ואינו נידר - שאין לו דמים. אינו נערך - שאינו בר העמדה והערכה. **היוצא ליהרג:** נודר ומעריך ומקדיש, ואינו נידר - משום שאין לו דמים, **לתנא קמא:** אינו נערך לאחר גמר דין, שנאמר 'כל חרם לא יפדה', כלומר הראוי ליחרם וליהרג אינו בכלל פדיון, קודם שנגמר דינו - נערך, שנאמר 'מן האדם' ולא כל האדם. לרבי חנינא בן עקביא: היוצא ליהרג נערך, מפני שקצובים דמיו בפרשה.

כפרה במומתים בידי שמים - (שנותנים ממון ומתכפר להם) שנאמר 'אם כופר יושת עליו'. **כפרה במומתים בידי אדם** – לא, שנאמר 'כל חרם לא יפדה'. בין במיתות חמורות שלא ניתנה שגגתם לכפרה, ובין במיתות קלות שניתנה שגגתם לכפרה, שנאמר 'כל חרם'.

הגוסס והיוצא ליהרג שהזיקו - לתנא קמא: אינו חייב בתשלומים, **לרבי יוסי:** חייב, 'הטעם לרב יוסף' לתנא קמא: מלוה על פה אינו גובה מיורשים, ולרבי יוסי: גובה, 'הטעם לרבה' - לדברי הכל מלוה על פה אינו גובה מיורשים, ונחלקו במלוה הכתובה בתורה, שלתנא קמא: אינה ככתובה בשטר, ולרבי יוסי: ככתובה בשטר.

ערכין דף ז'. יום ג' פרשת וישלח - י"ד כסלו תשפ"ז

דף ז' – ע"א

היוצא ליהרג וחבלו בו אחרים – פטורים. **הוא שחבל באחרים – לרבי שמעון בן אלעזר:** פטור, שאין אתה יכול להחזירו לבית דין ולעמוד בדין על מה שחבל, שהרי אין מענים הדין, והיורשים פטורים. **לתנא קמא:** גובה מהיורשים. 'הטעם לרב יוסף' - לתנא קמא: מלוה על פה גובה מיורשים, ולרבי שמעון בן אלעזר: אינו גובה. 'הטעם לרבה' – לדברי הכל מלוה על פה אינו גובה מיורשים, ונחלקו במלוה הכתובה בתורה, לתנא קמא: היא ככתובה בשטר, ולרבי שמעון בן אלעזר: אינה ככתובה בשטר.

החופר בור ברשות הרבים ונפל עליו שור – פטור בעל השור, ואם מת השור – יורשי בעל הבור חייבים לשלם דמי שור לבעליו. ולאומר מלוה הכתובה בתורה אינה ככתובה בשטר ומלוה על פה אינו גובה מיורשים: גובה מיורשים רק אם עמד בדין קודם שמת, וכגון שישבו דיינים על שפת הבור וחייבוהו לשלם מייד.

זריקת דם חטאת ואשם ליוצא ליהרג - אם היה זבוח באותו שעה: זורקים בשבילו ואין זו כחטאת שמתו בעליה כל זמן שלא נהרג, אין הזבח זבוח: נעשה כשחטא בשוגג באותה שעה, שאין נזקקים לו מפני עינוי הדין.

משנה: האשה מעוברת היוצאה ליהרג – אין ממתינים לה עד שתלד והגם שהוולד הוא ממון הבעל, שנאמר ומתו 'גם' שניהם לרבות הוולד, ומכים אותה כנגד בית הריון כדי שימות הוולד תחילה, כדי שלא תבא לידי ניוול. **ישבה על המשבר** – ממתינים לה עד שתלד מכיון שעקר גוף אחר הוא. **האשה שנהרגה** – נהנים משערה. **בהמה שנהרגה** (שור הנסקל) – אסור בהנאה.

מיתת נואף ונואפת – אינם נהרגים עד שיהיו שניהם בני עונשים, אבל אם היא קטנה והוא גדול, או הוא קטן והיא גדולה – אין הגדול נהרג, שנאמר ומתו גם 'שניהם' עד שיהיו שניהם שווים.

ירושת תינוק בן יומו – נוחל בנכסי האם להנחיל לאחים מן האב, אם מתה אמו ביום שנולד: נוחל אותה, מת התינוק בו ביום: מנחילן מכוחו לאחיו מאביו שאינם בני אמו. עובר שמת – אינו נוחל, שאשה מעוברת שמתה מת קודם העובר, ואין הבן יורש לאמו בקבר להנחיל לאחים מן האב, ורק אם מתה מעצמה, שחיות העובר חלש, וטיפת מלאך המות חותך תחילה לסימניו, והגם שמפרכס לאחר מיתת אמו, אין זה חיות והוא כזנב הלטאה שמפרכס. ואם נהרגה – היא מתה תחילה.

דף ז' – ע"ב

האשה היושבת על המשבר בשבת ומתה – מביאים סכין דרך רשות הרבים וקורעים כריסה, ומוציאים הוולד, שמחללים שבת על ספק פיקוח נפש גם למי שאין לו חזקת חי.

נפלה עליו מפולת בשבת, ספק שם או אינו שם, ספק חי או מת, ספק גוי או ישראל – מפקחים עליו הגל.

שיער האשה שנהרגה - לרב: אין נהנים בשערה – שגופה הוא, ואסור המת בהנאה. בפאה נכרית שלה, אם הוא מחובר לה: ואמרה תנו שערי לבתי – נהנים ממנה, לא אמרה תנו – אין נהנים ממנה. תלוי על יתד: הרי זה ספק אם מותר להנות ממנה. **לרב נחמן בר יצחק:** מותר ליהנות גם משערה, והגם ששיער בהמה שנהרגה אסור, שבאשה מיתה אוסרת ושערה אינו בר מיתה הוא, ובבהמה אוסרת גמר דינה.

צדיקים שבעיר הנדחת – יוצאים ממנה ערומים ונשרף כל ממונם, הסתפק רבי יוסי בר חנינא לעניין שיער פאה נכרית של נשים צדקניות כשתלוי על יתד, אם הוא כגופה וניצול, או שהוא כממונה ונשרף?.

הדרן עלך פרק הכל מעריכין

פרק שני – אין בערכין

משנה: אין בערכין פחות מסלע – שגם עני הינדון בהישג יד, אינו נותן פחות מסלע, שנאמר 'וכל ערכך יהיה בשקל הקדש', כל ערכין שאתה מעריך לא יהיו פחות משקל. ולא יותר על 50 שזה גדול שבערכין הנאמר בפרשה.

בן עשרים שערכו 50 והעני, שנתן סלע לערכו שהרי נידון בהישג יד, ולאחר מכן העשיר – פטור. **נתן פחות מסלע והעשיר**, נותן 50 סלע, שבנתינה ראשונה לא יצא ידי ערכו, ועני המעריך עצמו והעשיר קודם נתינה נותן ערך עשיר. **העריך עצמו והיה לו 5 סלעים - לרבי מאיר:** נותן רק אחת, שנאמר 'חמישים' ונאמר 'שקל', או חמישים או שקל. **לחכמים:** נותן כולם, שנאמר 'אשר תשיג יד הנודר' והרי ידו משגת.

עני שהעריך את העשיר נידון בהישג יד – שנאמר אשר תשיג 'יד הנודר' ואינו תלוי ביד הנידר.

ערכין דף ח'. יום ד' פרשת וישלח - ט"ז כסלו תשפ"ז

דף ח' – ע"א

בן עשרים:

היו בידיו 5 סלעים, ואמר ערכי עלי, וחזר ואמר ערכי עלי, ונתן תחילה 4 לערך שני, ואחר כך נתן אחד לערך ראשונה – יצא ידי שניהם, גם לחכמים שצריך לתת כל מה שתשיג ידו, שבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה, לכן כשנתן לראשונה נתן כל מה שיש לו, ולערך שני נתן יותר ממה שהיה צריך לתת, שהרי כל 5 נשתעבד לערך ראשונה.

נתן תחילה 4 לערך ראשונה, ולאחר מכן נתן 1 לערך שני - יצא ידי שניה, וידי ראשונה לא יצא, שכולם משועבדים לראשונה והיה צריך לתת לראשונה כל 5.

היו בידו 5 סלעים ואמר שני ערכי עלי בבת אחת – הסתפקו בגמרא אם נותן לכל אחת 2 ומחצה, או שכולם ראויים לכל אחת מהם, ועדיין אחד מהערכין עליו.

משנה: דין נדה מן התורה: ראתה היום – מונה 6 והוא. ראתה 2 ימים – מונה 5 והם, וגם ברואה כל 7 ופסקה לערב, טובלת ומשמשת. **ימי זיבה:** מיום 7 ואילך במשך 11 יום הם ימי זיבה, שאם רואה בהם יום אחת או 2 – שומרת יום כנגד יום וטובלת, ראתה בהם 3 ימים רצופים – הרי היא זבה וטעונה ספירת 7 נקיים וקרבן. משכו ימי זיבה חודש או שנה אינה חוזרת לתחילת נידות עד שתשב 7 נקיים, ישבה 7 נקיים וראתה – הרי היא תחילת נדה ומונה 6 והוא, וחוזרת לעניינה ככל המפורש. אם לא ראתה באותם 11 יום 3 רצופים – אינה זבה וכשתראה אחרי כן, בין שראתה סמוך ובין שהרחיקה ראייתה, הרי היא תחילת נדה, וגם אם תראה 3 רצופים – מונה רק 4 והם, שאין ימי זיבה רק באותם 11 יום שבין סוף נידה זה לתחילת נדה הבאה.

אשה שטועה, שראתה היום ואינה יודעת אם עומדת בימי נדה או בימי י"א ימי זיבה, אינה חוזרת לפתח נידותה לא בפחות 7 ימים נקיים, ולא ביותר 17 נקיים.

כיצד?

אמרה יום אחד טמא ראיתי, פתחה 17 – שאם לא תראה עד לאחר 17 לבד מיום זה, היא חוזרת לפתח נידותה למנות 6 והוא. כי ממה נפשך לאחר 17 יצאתה מספק של ימי זיבה, שאם יום זה שראתה היה מתחילת ימי זיבה, כיון שנגמרו 11 יום יצאתה ימי הזיבה, והרחיקה ראייתה שלא ראתה עד לאחר 17, והיא תחילת נדה. וגם אם תאמר שיום זה תחילת נידה היא, בכל זאת יצאתה מימי הזוב, שהרי עברו 6 להשלמת ימי נידותה וגם 11 שבין נדה לנדה הרי 17, ולאחר 17 כשראתה היא תחילת נדה. אבל אם תראה ביום 17 לא יצאתה מהספק אם הוא יום נדה או יום זיבה, שיש לומר שמא יום זה שבאת לפנינו כשראתה היה ראשון לימי נדה ויום 17 שראתה בו סוף 11 יום שבין נדה לנדה הוא ואינה צריכה שימור, או שמא יום ראשון שבאתה לפנינו הוא מימי זיבה הוא וכשנגמר 11 יום יצאתה מימי הזוב, ויום 17 שראתה בו הוא תחילת נדה וצריכה למנות 6 והוא. וכל שכן אם תראה קודם יום 17.

אמרה שני ימים טמא ראיתי, פתחה לאחר 17 יום לבד מיומיים האלו – שאם לא תראה עד לאחר 17 היא תחילת נדה היא. כי ממה נפשך, אם יומיים האלו מימי הזוב, הרי כלו ימי הזוב 9 ימים לאחר יומיים, וכשהרחיקה וראתה לסוף 17 היא תחילת נדה. ואם היא בתחילת נדה, הרי נגמרו להם ימי נידות וזוב לסוף 16 לאחר יומיים, שימי נדות וזוב אינם רק 18, וזו שלא ראתה עד לאחר 17 שהוא יום 20 לתחילת ראיית הספק – נדה היא. אבל אם תראה ביום 17 וכל שכן קודם לכן לא יצאתה מהספק, ששמא יומיים אלו תחילת נדה היו ולסוף 16 לאחר יומיים כלו ימי נידות וזוב, וזו שראתה ביום 17 היא תחילת נדה, או שמא אחד משני הימים סוף 11 שזבה היה והשני תחילת נדה, ולא נגמרו ימי נידות וזיבות עד לאחר 17, וזו שראתה ביום 17 היא סוף זיבה. וכל שכן אם תראה קודם, כגון אם תראה ביום 13 או 14 עומדת בספק, ששמא יומיים האלו שבאתה לפנינו היו סוף ימי זוב, וזו שלא ראתה שוב עד יום 13 היא בתחילת נדה, או שמא יומיים האלו תחילת נדה, ויום 13 זה שמיני של ימי הזוב הוא, ותשמור יום כנגד יום. וכן בספק זה היא לעולם עד שתשב 17 ימים נקיים.

אמרה שלושה ימים טמא ראיתי, פתחה 17 – מאותו טעם שנתפרש, אבל אם תראה אבל קודם לכן, כגון ביום 17 עצמו, עומדת בספק, שיש לומר שמא יומיים מהשלושה היו סוף זיבה ויום השלישי תחילת נדה, ויום 17 זה הוא סוף זיבה, או שמא כולם השלושה תחילת נדה היו ולסוף 15 חוץ 3 נגמרו ימי נידות וזוב, ויום 17 זה תחילת נדה הוא, אבל ליום 18 יצאתה מן הספק ממה נפשך.

ארבעה ימים טמא ראיתי, פתחה 16 – שאם לא תראה עד לאחר 16 לבד 4 אלו, יצאתה מהספק והיא תחילת נדה. כי ממה נפשך אם תחילת נדה היו, הרי נגמרו ימי נידות וזוב לסוף 14 אחר 4 האלו, ואם היו ימי זוב כל שכן שכלו קודם 16 ועכשיו היא תחילת נדה. ואם 2 מהם היו סוף זיבה ועוד 2 היה תחילת ימי נדה, בכל זאת לסוף 16 נגמרו ימי נידות וזוב. ואין לומר שמא 3 היה סוף זיבה ויום 4 היה בתחילת נדה ולא נגמרו עד סוף 17, שאם 3 היו סוף זיבה כשראתה ביום 4 אינה תחילת נדה, שכיון שראתה 3 רצופים בימי זיבה היא זבה ולא תצא לעולם מידי זיבה להיות תחילת נדה עד שתשב 7 נקיים, ולאחר שישבה 7 נקיים חזרה לתחילת נידותה. אבל אם תראה קודם לכן, גם ביום 16, יש להסתפק בסוף זיבה ותחילת נדה, ששמא 2 מתוך 4 היו סוף זיבה והשניים היה תחילת נדה, ויום 16 סוף זיבה, או שמא 4 ימים היו תחילת נדה או סוף זיבה, וכבר יצאתה מימי נידות וזיבה.

אמרה חמשה ימים טמא ראיתי, פתחה 15 – כי ממה נפשך מה שראתה לאחר יום 15 תחילת נדה היא, אבל יום 15 בעצמו אם תראה בו יש כאן ספק, שמא 2 מתוך 5 היו סוף זיבה ושאר 3 ימי נדות, ועדיין יום 15 זה סוף ימי הזוב הוא.

אמרה ששה ימים טמא ראיתי – פתחה 14, **אמרה שבעה ימים טמא ראיתי** – פתחה 13. **אמרה שמונה ימים טמא ראיתי** – פתחה 12. **אמרה תשעה ימים טמא ראיתי** – פתחה 11. **אמרה עשרה ימים טמא ראיתי** – פתחה 10. **אמרה אחד עשר טמא ראיתי** – פתחה 9. שבכל אלו מסתפקים שמא יומיים ראשונים בסוף זיבה והאחרונים מן הנידות, אבל אם נאמר שאלו 3 היו ימי זיבות, שוב אין ימים האחרים ימי נידות כל זמן שלא ישבה 7 נקיים, וכיון שישבה לאחר סוף הראיה 7 נקיים, וודאי פתחה שלאחר מכן היא תחילת נדה.

אמרה שנים עשר ראיתי, פתחה 8 – שלאחר שישבה 8 ימים נקיים יצאתה מהספק, שגם אם יומיים ראשונים היו סוף ימי זיבה, כלו לה ממנין האחרון 18 ימים, ויצאו ימי נידות וזוב והיא תחילת נדה. אבל אם ראתה ביום 8 עצמו הוא ספק, שיש לומר יומיים מן 12 היו סוף זיבה, והעשרה 7 מהם לנידות ועוד 3 לזוב, והיא זבה וישבה 7 נקיים, ושמיני זה שראתה בו עדיין מתוך 11 הוא ואינה תחילת נדה, שאין בין סוף נדה לתחילת נדה פחות 11 יום, או שמא היא תחילת נדה, שיום ראשון של 12 היה תחילת נדה, ולסוף 7 כלו להם ימי נידות, והתחילו ביום 8 ימי זיבה וביום 12 הלכו להם מימי זוב 5, נמצא שיכלו להם ימי זוב לסוף 6, ולסוף 6 נגמרו ימי נדה וזוב, וישבה 7 נקיים לזיבה, ויום 8 זה הוא תחילת נדה.

אמרה שלשה עשר ראיתי, פתחה 7 – שיומיים ראשונים אנו מספקים לסוף זיבה, נשתיירו לה 11 ימי זיבה ועוד 7 ימי נקיים הרי 18.

זבות הטועות, כלומר אלו שראו 3 ימים רצופים שיש לספק שמא הם זבות – מביאות קרבן לסוף 7 נקיים כדין זבה, ואינו נאכל שמא לא ראו בימי זיבה, חוץ מזו שפתחה 7 וזו שפתחה 8 שמביאות קרבן ונאכל, שכיון שראו 12 יום רצופים, ממה נפשך הם זבות הם, שגם אם נאמר שיומיים ראשונים היו סוף זיבה, נשאר להם 7 ימים לנידות ועוד 3 ימים לזיבה. אבל כל השאר אפשר שהיה 3 מהימים שראו בימי זיבה, ואפשר שיומיים ראשונים היו מסוף זיבה ולאחר מכן היה ימי נדות, ושוב לא היה לה 3 ימי זיבות ממנין האחרון.

דף ח' - ע"ב

משנה: טהרה בהסגר נגע - בנגעי אדם: אינו טהור פחות משבוע אחד של הסגר. ודרשו 'צדקתך כהררי אל' אלו נגעי אדם, שנבררים בשבוע אחד אם לטהר אם להיחלט והיא צדקה גדולה. **נגעי בתים:** ולא יותר מ 3 שבועות, ודרשו 'משפטיך תהום רבה' אלו נגעי בתים.

'צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה' - לרב יהודה: השם יתברך נושא עוון, והכוונה שאלמלי שאתה עושה לנו צדקה שאתה מגביה עונות, מי יוכל לעמוד מפני משפטיך שיהיו מכריעים עד תהום רבה. **לרבה:** השם יתברך כובש עוון, והכוונה שאתה מצדיקנו במה שאתה כובש ומסתיר משפטיך והם העונות – בתהום רבה.

אפיית שתי הלחם – אינו דוחה שבת ויום טוב. **אכילת שתי הלחם** – אם חל שבועות באמצע שבוע, נאכלים ביום שני לאפייתם, חל שבועות ביום ראשון בשבת נאכלים ביום שלישי.

אכילת לחם הפנים – אינו נאכל פחות מיום 9 לאפייה ולא יתר על 11. שנאפה בערב שבת ונאכל לשבת האחרת שהוא יום 9. חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי בשבת ושני בשבת – נאפה לחם הפנים ברביעי בשבת, ונסדר בשבת, ונאכל בשבת שניה שהוא יום 11 לאפייה.

מילת קטן – אינו נימול פחות מיום 8, ולא יותר מיום 12, שאם נולד בבין השמשות של ערב שבת אינו נימול בשבת שמא הוא יום תשיעי ומילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת ויום טוב, ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה אחרי אותו שבת, אינו נימול עד יום שלישי בשבוע שהוא יום 12 ללידה.

ערכין דף ט'. יום ה' פרשת וישלח - ט"ז כסלו תשפ"ז

דף ט' – ע"א

משנה: אין פוחתים מארבעה חדשים המעוברים (של 30 יום) בשנה. 'ולא נראה יתר על שמונה'. ונחלקו אמוראים מה הביאור בזה: **לרב הונא:** לא נראה לחכמים לעבר יתר על 8 חדשים בשנה – שאם יהיו 9 מלאים יקדים מולד הלבנה של תשרי 3 ימים קודם ראש השנה, אבל עושים 8 מלאים, כששנה שלפניה היה שנה מעוברת, וחודש העיבור היה חסר, ונמצא שלא יקדים המולד רק ביום אחד, ואין בני אדם מרגנים על כך. **לעולא:** לא נראה לחכמים לחסר יותר 8 חדשים – והוא טעם למה ששנינו ברישא שאין פותחים מארבע חדשים מעוברים, משום שלא נראה לחכמים לחסר יותר על שמונה, שאם יעשו 9 יקדים ראש השנה למולד הלבנה 3 ימים, אבל כשעשו 8 והיה שנה שלפניה מעוברת, וחודש העיבור יהיה מלא,

יקדים ראש השנה רק יום אחד, ולא ירננו בני אדם על בית דין, שיאמרו שבית דין ראו הלבנה ואנחנו לא ראינו. וחלוקים רב הונא ועולא בחודש של שנה מעוברת – שלרב הונא: עושים אותו חסר, וכן דעת רבן שמעון בן גמליאל. ולעולא: עושים אותו מלא, וכן דעת תנא קמא.

דף ט' – ע"ב

קביעת יום חג שבועות – חל רק ביום הנף, כלומר באותו יום שחל בו ט"ז ניסן

קביעת יום ראש השנה לאחרים: חל רק או ביום הנף, או לאור עיבורו, והוא ביום שחל בו ל"א של ניסן, כיצד? שסובר שכל החדשים הם כסדרן אחד חסר ואחד מלא, ולכן יוצא ראש השנה לאור עיבורו, ובשנה מעוברת שמוסיפים את חודש העיבור והוא מלא, עושים בקיץ חודשיים חסרים – וחל ראש השנה ביום הנף. אבל לסוברים שעושים בשנה 8 חדשים מלאים או שבעה, יחול ראש השנה לפעמים גם לאור עיבורו, אם יעשו בקיץ 4 חודשים מלאים.

לאחרים אין בין עצרת לעצרת ובין ראש השנה לראש השנה – רק 4 ימים בלבד כיצד? שכל החדשים הם כסדרם אחד חסר ואחד מלא, וגם אם לא נראה הלבנה. ופעמים שיש 5 ימים בין ראש השנה לראש השנה, כיצד? שבין מולד שבשנה זו למולד שבשנה האחרת יש 4 ימים ועוד 8 שעות ועוד 876 חלקים, ובשלש שנים מצטרפים השעות ליום אחד, והחלקים מצטרפות ליום אחד פעם 30 שנים.

לשמואל שנת לבנה - אינו פחות 352 יום, ולא יותר 365 ימים, כיצד? היו שני חודשים האמורי להיות חסרים (לפי הסדר) מלאים – הרי 356 ימים, היו שנים מהחדשים המלאים חסרים – הרי 352. היו כסדרם – אחד מלא ואחד חסר, הרי 354. וסובר כרב הונא שעושים 8 חדשים מלאים.

האומר הריני נזיר כימות החמה – מונה נזירות 365 ימים כמניין ימות החמה.

האומר הריני נזיר כימות הלבנה – מונה נזירות 354 ימים כמניין ימות הלבנה, והגם שלפעמים יש בשנת לבנה 356 ימים, בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ורוב שנים.

מעשה ועשה רבי תשעה חדשים חסר – ונראה לבנה של חודש תשרי בזמן אף על פי שהקדימו הקביעות 3 ימים, שהיה שנה מעוברת, וחודש העיבור היה 30 יום, ואשתקד עשו שנים מאלו האמורים חסרים לפי הסדר מלאים, וכשחסרו עכשיו 3 ימים נראה החודש בזמנו.

ערכין דף י'. יום ו' פרשת וישלח - י"ז כסלו תשפ"ז

דף י – ע"א

משנה: מניין תקיעות במקדש - לחכמים: אין פוחתים 21 תקיעות במקדש, ולא מוסיפים יותר על 48. **לרבי יהודה**: אין פוחתים 7 תקיעות, ואין מוסיפים יותר 16, שלדבריו תקיעה תרועה תקיעה אחת היא, שנאמר 'ותקעתם תרועה' 'תרועה יתקעו', ומשמע שתקיעה תרועה תקיעה אחת היא. ולחכמים: כל תקיעה ותרועה נמנית בפני עצמה, שהרי נאמר 'בהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו', ואם אחת היא איך אמרה תורה לעשות חצי מצוה. ולרבי יהודה: סימן בעלמא הוא.

מניין נבלים במקדש – אין פוחתים משני נבלים לשני לוים, ואין מוסיפים יותר 6. מניין חלילים – אין פוחתים משני חלילים, ואין מוסיפים על 12, שאם היו רוצים היו עושים 12 חלילים כנגד 12 ימים שהחליל מכה לפני המזבח.

בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח משום שגומר היחיד בהם הלל: בשחיטת פסח ראשון, בשחיטת פסח שני, ביום טוב ראשון של פסח, ביום טוב של עצרת, ובשמונת ימי החג. ולא היה מכה באבוב של נחושת רק באבוב של קנה, מפני שקולו ערב וכשהיה מגיע לסיום הנעימה היה האחד מהחלילים מאריך לאחר שתיקת האחר, שזהו חילוק יפה יותר אם יסיימו שניהם כאחד.

המנגנים בחלילים - א. לרבי מאיר: היו עבדי כהנים, **ב. לרבי יוסי**: משפחת בית פגרים וציפרא שהיו מעמאום, והם ישראלים מיוחסים שמשיאים בנותיהם לכהונה, **ג. לרבי חנינא בן אנטיגנוס**: היו לוים.

הפסק בתקיעות - לרב כהנא: לא יפסיק בין פשוטה שלפניה לתרועה, ובין התרועה לפשוטה שלאחריה, רק בבת אחת סמוכות זו לזו, שסובר כרבי יהודה שהם מצוה אחת ולכן לא יפסיק. **לרבי יוחנן**: השומע בראש השנה 9 תקיעות 3 של מלכיות, 3 של זכרונות, 3 של שופרות גם בתוך 9 שעות, ושהה שעה בין כל אחת ואחת – יצא.

גומרים הלל: 18 ימים שהיחיד גומר בהם הלל: 8 ימי החג, 8 ימי חנוכה, ויום טוב ראשון של פסח, ויום טוב של עצרת. **בחוץ לארץ**: 21, 9 ימי החג, 8 ימי חנוכה, 2 ימים טובים של פסח, 2 ימים טובים של שבועות.

דף י' – ע"ב

אמירת הלל

בחג פסח: אין אומרים הלל בכל ימי פסח כמו שאומרים בכל ימי חג סוכות, משום שימי החג חלוק בקרבנות, וימי הפסח אינו חלוק בקרבנות.

בשבת: אין אומרים הלל משום שלא נקרא מועד,

בראש חודש: אין אומרים הלל השלם משום שאינו קדוש בעשיית מלאכה, ונאמר 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג', לילה המקודש לחג טעון שירה, ושאינו מקודש לחג אין טעון.

בראש השנה ויום כיפור: אין אומרים שאפשר מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה?!

בחנוכה: אומרים הלל אף על פי שאינו חלוק בקרבנות ואינו מקודש בעשיית מלאכה, משום הנס שהיה בו.

בפורים: אין אומרים הלל, **א. לרבי יצחק**: שמשנכנסו לארץ ישראל אין אומרים שירה על נס שבחוץ לארץ, ועל יציאת מצרים אומרים אף על פי שהיה בחוץ לארץ, משום שעדיין לא נכנסו לארץ. **ב. לרב נחמן**: כיון שגלו חזרו להיתר ראשון, רק שקריאתה זו היא הלל. **ג. לרבא**: שביציאת מצרים אומרים הללו עבדי השם ולא עבדי פרעה, אבל אצל אחשוורוש אנחנו עדיין עבדי אחשוורוש.

חליל – זהו אבוב, ונקרא חליל משום שקולו מתוק לשמיעה. **אבוב** – היה במקדש, חלק, דק, של קנה, והיה מימות משה, ציוה המלך וציפו זהב ולא היה קולו ערב, לקחו את הציפוי והיה קולו ערב כמו שהיה. **צלצול** היה במקדש היה של נחושת, וקולו ערב, ונפגם, שלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריא של מצרים ותקנו, ולא היה קולו ערב, נטלו תיקונו והיה קולו ערב כמו שהיה. **מכתשת** היה במקדש מנחושת, והיה מימי משה ומפטמת הבשמים, נפגמה, והביאו אומנים מאלכסנדריה של מצרים ותיקנו, ולא היה מפטמת כמו שהיה, נטלו את תיקונו והיה מפטמת כמו שהיה. ושני כלים אלו נשתיירו ממקדש ראשון ונפגמו, ולא היה להם ארוכה, ועליהם אמר דוד 'נחושת ממורט' (דק שיכולים לקפלו), 'נחושת ממורק' (מבהיק). ועליהם הוא אומר 'וכלי נחשת מוצהב שנים חמודות' - יש אומרים: שכל אחד ואחד שקול כשנים של זהב, ויש אומרים: ששניהם שקולין כאחד של זהב. ויש אומרים: שניים היו, שהיו שני צלצלים ושני מכתשות. **מעיין השילוח** – היה מקלח מים כאיסר, ציוה המלך והרחיבו כדי שיתרבה המים, ונתמעט, וחזרו ומיעטו והיה מקלח מים, לקיים מה שנאמר 'אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו'. **זוג ועינבל** – היה במקדש מפני שקולו ערב ומערבב את הנעימה. **מגריפה** – היה במקדש והיו בה 10 נקבים, כל אחד ואחד מוציא 10 מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה 100 מיני זמר. בברייתא שנינו שרחבה אמה, וגבוה אמה, וידית יוצא ממנה, 10 נקבים היו בה, כל אחד מוציא 100 מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה 1000 מיני זמר.

המרכז להפצת סיכומי דף היומי – 'מחודדים'
מיסודו של אבינו הגה"ח רבי פינחס רוזנבוים זצ"ל

ברכות לראש משכיל

מאחל בזאת בשם כל לומדי דף היומי ברכת מזל טוב נאמנה מקרב לב לאחינו היקר המופלא שבערכין, אשר שמו הטוב הולך לפניו להרבות צדקה ומעש, המסור בכל לב ונפש להרבות זיכוי הרבים על ידי 'מחודדים'

שלום יוסף חיים רוזנבוים וכ"כ שיחיו

לרגל שמחת נישואי בתו הכלה תחי' עב"ג החתן יצחק אהרן הי"ו

יעזור השם יתברך שיתקיים בכם וברכה ושפע עד בלי די מתוך נחת ואושר ולבניין עדי עד ולדורות ישרים מבורכים

לתרומות והנצחות 'נדרים פלוס' ע"ש מחודדים